

De bel klinkt. Even is het nog stil. Dan slaan de deuren open en komt er een vloedgolf van kinderen naar buiten stormen, stuiterend van energie en schreeuwend van enthousiasme. Vogels zoeken een andere plek, insecten verschuilen zich en slakken houden ogen en oren stijf dicht.

Sluipgroen en kinderosie,

over slijtage en onverwachte landschappen

Tekst en foto's: Hanneke Lewin van Vuure

Na een half uur schalt het laatste gejoel over het groene schoolplein en sluiten de deuren weer. En dan is te zien wat honderden kindervoetjes, gretige handen, fietsjes en karren, banden en stokken in korte tijd kunnen veroorzaken.

Bijna alle plekken waar een groene speelplek is aangelegd, hebben te kampen met kinderosie; slijtage door intensief gebruik. Mooi aangelegde tuinen zijn na een jaar al veranderd in kaal gespeelde terreinen met afgebroken takken en ontschorste bomen. Natuurlijk is de speelplek er vooral voor de kinderen, zij moeten er naar hartelust kunnen spelen en zich ontwikkelen, en waar gespeeld wordt vallen spaanders. Maar je zou sommige vor-

men van slijtage en sommige schades liever voorkomen of verminderen.

Kinderosie is een raar woord, alsof de kinderen een slijpende natuurkracht zoals water of wind zijn. Soms lijken de sporen van het spel van kinderen ook wel op wind- en watererosie. Zoals op de foto van een speelplek op het eiland Tiengemeten is te zien. Deze raadselachtige geulen en gladde modderhellingen zijn het resultaat van een prachtig spel met water op modder en naar beneden glijdende kinderen. Spelerosie met de schoonheid van de Grand Canyon.

Tuinen bij kinderdagverblijven hebben minder last van slijtage dan groene schoolpleinen. De kleinste kinderen tot 4 jaar lopen bijvoorbeeld minder snel door hogere begroeiing heen dan

Afscheiding op een schoolplein.
(ontwerp: de Twee Heren)

Hanneke Lewin van Vuure is ecologisch hovenier, ontwerper van speelnatuur en lid van Wilde Weelde. (www.hetwildeland.nl)

oudere kinderen. Op kinderdagverblijven kun je heuse tuinen aanleggen, op scholen zullen het meer stevige landschapjes moeten zijn. Kinderen van 0 tot 4 hebben in mijn ervaring maar één gewoonte waar planten nogal onder te lijden hebben: ze geven de planten graag zand, alsof het water is. Beplanting in de buurt van de zandbak heeft het dan ook zwaar te verduren. Maar op een schoolplein gaat het er een stuk ruiger aan toe. De grotere kinderen hebben meer kracht en zijn volhardender. Ze stuiteren van energie na het stilzitten in de klas. Ze durven meer en ze proberen graag alles uit.

Hier een paar tips voor een blijvend groene speelplek.

Neem meer ruimte als dat kan

Hoe meer groene speelruimte je per kind hebt, hoe lager de speeldruk per vierkante meter. Vergelijk het met graasdruk, in de zomer groeit en herstelt de beplanting zich sneller, maar in de winter wordt kaal gespeeld wel eens onherroepelijk kaal.

Maak afspraken

Mag je fietsen op het gras, of alleen als het droog is? Mag je takken van bomen trekken? Mag je bloemen plukken? Mag je in de pauze de moestuin in? Misschien mag je sommige dingen in de zomer wel en in de winter niet. Of zijn er dingen die je met een juf of meester erbij wel mag, maar niet alleen.

(tijdelijk) Afzetten en gebruik van prikkelstruiken

Het leukste is het natuurlijk als het hele terrein voor kinderen toegankelijk en beschikbaar is. Maar net ingeplante heesters of struiken worden vaak direct al omver gerend en geduwd. Vaak is tijdelijk afzetten nodig, soms is ook een definitief hekje nodig. Wie daar een leuke oplossing zoals een balanceerbalk of een mooi muurtje voor gebruikt slaat twee vliegen in een klap. De afscherming heeft dan ook een functie in het spel.

Zo eenvoudig kan een afscheiding zijn (ontwerp: de Twee Heren)

Afscheiding annex zitmuurtje, Kinderdagverblijf Puk (ontwerp: de Twee Heren)

Verhoogde border beschermd door muurtje (Berlijn) (ontwerp: Grün macht Schule, Manfred Dietzen)

Geef water

Dit is een van de belangrijkste onderdelen die desondanks stevast op school en speelplek over het hoofd worden gezien. Geef in de eerste periode na aanleg regelmatig water, later is dat meestal minder nodig. Water geven is toevallig ook een van de dingen waar kinderen heel erg graag bij meehelpen, fijn om samen te doen.

Aanrommelen met stenen, Ottobrun, Duitsland
(tijdens meewerken met Reinhard Witt)

Losse materialen

Kinderen hebben een grote behoefte om zelf iets met hun omgeving te doen. Zelf een hutje bouwen is leuker dan een kant en klaar speelhuisje. Als er ergens takken, stukken schors, losse steentjes of schelpen liggen dan is de behoefte om takken van bomen te trekken vanzelf minder groot. Voor veel mensen een lastig devies, maar ruim vooral niet teveel op. Losse materialen die je zelf kunt inbrengen zijn bijvoorbeeld strobalen, klonten klei, schelpen, dennenappels of andere zaaddozen, brokken kalkzandsteen, stengels en pluimen, maaisel, veren, boomschijven.

Foto's midden en onder: los materiaal, op scholen in Berlijn (ontwerp: Grün macht Schule, Manfred Dietzen)

Wilde trap met dichte bosjes achter de afscheiding.

Langs de muren van Vrije School De Vuurvogel zijn beplante eilandjes gemaakt. (ontwerp: Wouter van Santen) (Foto: Machteld Klees)

De bodembedekker kruipt de border uit, Basisschool Kleine Anker, Amersfoort. (ontwerp: Marleen van Tilburg) >

Sluipgroen

Een speelbosje zorgt voor heel veel groen speelplezier, maar niet overal is zo'n onderdeel haalbaar. Met goed verzorgd sluipgroen kun je de buitenruimte toch een heerlijke, vriendelijke sfeer geven. Je kunt denken aan klimmers tegen de gebouwen aan en ingeplante randen langs gebouwen. Dat is een stuk minder kwetsbaar dan vrijstaand groen. Vanuit deze groene plekken kun je stukje bij beetje, sluipenderwijs, de ruimte verder vergroenen.

Plant stevig in en op het goede moment

Kinderen zien planten in hun spel vaak niet staan, zeker niet als ze nog klein zijn. Door in te planten in de zomer, wanneer de planten wat groter zijn, zorg je dat deze niet meteen al platgelopen worden. Als je aan grotere maten struiken kunt komen, wees dan niet te kritisch. Soorten als laurierkers zijn vreselijk lelijk (vind ik) maar leveren veel speelplezier op, groeien hard en kunnen tegen een stootje. De bessen van deze soort zijn wel giftig, dus pas ze liever niet toe bij kinderen tot 4 jaar.

Rekken en meebewegen

Deze term uit de yoga is ook van toepassing op de ontwikkeling van de tuin. Als de groene speelplek is aangelegd begint het eigenlijk pas. Alles groeit en verandert, ondertussen verandert de manier waarop je met de buitenruimte omgaat en ontstaat er steeds weer nieuw spel. Een slim ontwerp, de juiste soortenkeuze, goed beheer, een verbinding tussen binnen en buiten en de betrokkenheid van team en ouders bij de tuin helpen allemaal mee om de tuin goed te maken en te houden. Dat lukt meestal niet meteen, maar groeit mee met de tuin.

En soms is er ineens zo'n betoverd landschap gespeeld als op Tiengemeten, is dat dan slijtage of hebben de kinderen daar hun eigen speelomgeving met hun spel juist mooier gemaakt?

Zo mooi kan geen hovenier een speelplek aanleggen. Soms is ruimte geven en laten gebeuren het beste dat een volwassene kan doen.

Speelnatuur Tiengemeten (oorspronkelijke ontwerp: Sigrun Lobst)
(Foto: Sigrun Lobst)